

Hindistan'da Kişisel Harcama Vergisi Uygulaması ve Başarısızlık Nedenlerinin Değerlendirilmesi

Ayten ERSOY AKSAKAL*

The Personal expenditure tax is a direct tax progressively imposed on the expenditures made by individuals and families. So far this kind of taxation has been implemented only in India from 1958 to 1966 and Ceylon from 1959 to 1963.

The personal expenditure is regarded another tool in addition to the income tax and net wealth tax that can be used to curb luxurious consumption and to check tax evasion.

The implementation of the personal expenditure tax requires a rather developed tax system. It is obvious that at the time it was put into force in India, the conditions were far from being ideal. The primary reasons for the failure of this taxation in India, is that the tax rate was different from what Kaldor proposed and high deduction rates were introduced. Furthermore, that the tax officers were assigned extremely heavy responsibilities also led to some problems.

1-GİRİŞ

Kişisel harcama vergisi, kişilerin ve ailelerin yapmış oldukları harcamaları artan oranlı şekilde vergilendiren dolaysız bir harcama vergisidir. Kişisel harcama vergisi, vergi adaleti ve verginin uygulanması açısından ele alındığında dolaylı harcama vergilerinden ayrılmakta ve daha çok gelir vergisine yaklaşmaktadır. Bu vergi; vergi ödeme gücüne ulaşabilmek amacıyla bir takım uygulamaların yapılabilmesine olanak tanımaktadır. Artan oranlı olarak uygulanabilmesi, mükellefin durumuna göre bazı muafiyetlere yer verilebilmesi bu uygulamalardan bazılarıdır.

Kişisel harcama vergisi günümüzde hiçbir ülkede uygulanmamaktadır. Yalnızca Hindistan'da ve Seylan'da bir süre için uygulanmış fakat uygulama başarısız olmuştur.

Kişisel harcama vergisi Hindistan'da 1958 yılında uygulanmaya konmuştur. Verginin uygulanması 1962 yılında kesintiye uğramakla birlikte 1964 ve 1966 yılları arasında bir süre yürürlükte kalmıştır (KELLEY, 1970:248).

* Dr., G.Ü. İ.İ.B.F. Maliye Bölümü Araştırma Görevlisi.

(1) "Hindistan'da Kişisel Harcama Vergisi Uygulaması ve Başarısızlık Nedenleri" konulu makale "Kişisel Harcama Vergisi ve Türkiye Açısından Uygulanabilirliğinin Değerlendirilmesi" adlı doktora tezinden yararlanılarak yazılmıştır. Bkz. Ayten AKSAKAL "Kişisel harcama Vergisi ve Türkiye açısından Uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi" Yayınlanmamış Doktora Tezi, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1998.

Vergi, kişiler ve bölünmemiş Hintli ailelerin bir yıl içerisinde yapmış oldukları harcamalar üzerinden alınmaktadır. Kişisel harcama vergisi İngiliz İktisatçı Nicholas Kaldor'un tavsiyesi ile uygulanmaya konulmuştur. Kaldor; bu vergiyi lüks tüketimin kısılması ve vergi kaçakçılığının kontrol edilmesi açısından gelir ve net servet vergisinin yanı sıra üçüncü bir araç olarak görmüştür (CHAKRAVARTY, 1989: 240). Kaldor, kişisel harcama vergisinin yönetimi güç bir vergi olduğunu kabul etmekle birlikte, özellikle Hindistan'da gelirin yüksek oranlarda vergilendirilmesi yerine, tasarrufların istisna tutularak harcamaların vergilendirilmesi durumunda bu verginin varlıklı sınıfları birikime teşvik edeceğini, böylece de tasarrufların artabileceğini düşünmüştür. (KALDOR, 1980: 80-81).

II-HİNDİSTAN'DA KİŞİSEL HARCAMA VERGİSİ UYGULAMASI

A- KİŞİSEL HARCAMA VERGİSİNİN MÜKELLEFLERİ

1-Gerçek Kişiler

Verginin mükellefleri gerçek kişilerdir. Kurumlar vergiden muaf tutulmuştur. Gerçek kişilerin vergi mükellefiyetleri üç çeşit sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Buna göre ülkede sürekli ikamet eden Hintli vatandaşların, kaynağı ne olursa olsun dünya çapında yapmış oldukları bütün harcamalar vergiye tabi tutulmuştur (CUTT, 1969: 196). Sürekli ikamet etmeyen vatandaşlar kaynağı ne olursa olsun yalnızca Hindistan'da yapmış oldukları harcamalar üzerinden vergiye tabidirler. Mukim olan veya olmayan vatandaşlar ile mukim olan ya da olmayan yabancıların kaynağı ne olursa olsun Hindistan'da yaptıkları harcamalar (Hindistan dışında elde edilmiş veya tahakkuk etmiş sermaye ve gelirden yapılmamak kaydıyla) verginin konusuna girmektedir. Eşler yapmış oldukları harcamalardan dolayı ayrı ayrı vergiye tabi tutulmaktadırlar.

2-Bölünmemiş Hintli Aileler (Hindu Undivided Families)

Hindistan'da sürekli ikametgahı bulunan bölünmemiş Hintli aileler gerçek kişilerde olduğu gibi kaynağı ne olursa olsun, gerek Hindistan içinde gerekse dışında yapmış oldukları harcamaları dolayısıyla verginin mükellefi olmaktadır. Sürekli mukim olmayanlar ise kaynağına bakılmaksızın Hindistan içinde yapılan harcamaları dolayısıyla vergiye tabi tutulurlar.

B- KİŞİSEL HARCAMA VERGİSİNDE MUAFİYETLER

Kurumlar, cemiyetler ve yerel yönetimler harcama vergisinden muaf tutulmuşlardır. Kişisel harcama vergisinde belli bir tutarın altında gelir elde eden mükellefler de vergi ödememektedirler. Bu tutar 36.000 Rs. Olarak belirlenmiştir (GOODE, 1965:184).

(2) Bölünmemiş Hintli aileleri aynı soya mensup bütün erkekler, bunların eşleri, evlenmemiş veya dul kalmış kızlarından oluşan ekonomik, sosyal ve dini nedenlerle Hint toplumunun yapısı gereği ortaya çıkmış ailelerdir. Bu aileler nadir olarak üç nesil kadar geriye gitmektedir. Aile mülkleri "karta" adı verilen ve herkes tarafından kabul gören reisler tarafından yönetilmektedir. Bütün fertlerin aileden ayrı olarak kendi adlarına mülk ve gelir elde edebilme hakları vardır. KUMARJAIN, 1974:121).

C- KİŞİSEL HARCAMA VERGİSİNİN KONUSU VE İSTİSNALAR

1-Konusu

Verginin konusu kişisel harcamalardır.

2-İstisnalar

Verginin uygulanması sırasında çok fazla istisnaya yer verilmiştir. İstisna tutulan kalemler aşağıdaki gibidir.

- i) Bütünüyle veya kısmen işletmenin ticari amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik harcamalar,
- ii) Yatırım harcamalarının bütünü veya servet birikimine ilişkin banka mevduatları, altın, kağıt ve madeni para, her çeşit borçlanma ve geçmişte alınan borçlara karşılık ayrılan tutarlar,
- iii) Mükellefin ikamet amacıyla kullandığı evler, sanat eserleri, mücevher ve süs eşyalarının alınması,
- iv) 2.000 Rs.i aşmayan bağış ve hediyeler (çocuklara bağışlanan iratlar dahil), çeyizler vs.

i, ii, iv şıklarındaki harcamalar tamamıyla harcama vergisinin dışında tutulurlar. Ancak iii şikkındaki ikamet amacıyla alınan evler, sanat eserleri, mücevher ve süs eşyaları harcama vergisinin artan oranlılık özelliğinden dolayı ortaya çıkabilecek ağır vergi yükünü önlemek amacıyla satın alındıkları yıl ve izleyen yıllarda satın alma bedelinin % 5'i tutarında tüketim harcamalarına katılmaktadırlar (BARNES, 1960: 427)

Yukarıda sayılan harcamalar dışında kalan ve zorunlu harcamalar olarak nitelendirilebilecek istisnalar da söz konusudur. Bu harcamalar; (KALDOR, 1980: 85-86)

- i) Cenaze ve doğum harcamaları
- ii) Kişi başına belli bir miktara kadar yapılan sağlık harcamaları,
- iii) Fiziksel sakatlanmalar veya yaralanmalar nedeniyle ortaya çıkan harcamalar,
- iv) Mahkeme kararına dayanan para cezaları,
- v) Doğal afetler veya hırsızlık nedeniyle ortaya çıkan zarar, ziyanlar,
- vi) Seçim harcamaları,
- vii) Pamuklu dokuma niteliğindeki sanayi ürünlerinin satın alınması için yapılan harcamalar,
- viii) Anayasal zorunluluk gereği gerek zirai kazançlar, gerekse tarım arazilerinden elde edilen gelirden yapılan harcamalar, harcama vergisinin dışında tutulmuşlardır. (Zirai kazançlar dışında kalan kazançlardan yapılan harcamalar vergiden istisna edilmemiştir.) (EIGNER, 1959:153)

Hindistan kişisel harcama vergisi uygulamasında bağış ve yardımlara da bir kısım istisnalar getirilmiştir. Yapılan bağış ve yardımların yıllık istisna tutarı her bir kişi için 2.000 Rs. olarak tespit edilmiştir. Bu tutarın üzerinde kalan miktar vergiye tabi tutulmaktadır. Böylece bazı mükelleflerin harcamalarını bağış adı altında daha düşük gelirli kişilere aktarma yoluyla vergiden kaçınmalarının önüne geçilmeye çalışılmaktadır(KALDOR, 1980: 85).

D- KİŞİSEL HARCAMA VERGİSİNİN TARİFESİ

Matrah (Rs.)	Oran (%)
36.000 - 0	0
36.000 - 48.000	5
48.000 - 60.000	7.5
60.000 - 72.000	10
72.000 - 84.000	15
84.000 -	20

Kişisel harcama vergisinin tarifesi artan oranlı olarak düzenlenmiştir. Tarifede ilk 36.000 Rs. 'lık tutar % 0' lık bir vergi oranı üzerinden vergilendirilmektedir. Tarifenin en üst dilimi % 20 ile sınırlanmış ve dilimler oldukça dar tutulmuştur. Bu tarife 1965-66 yılları arasında uygulanan son tarifiedir. 1958-62 yılları arasında uygulanan tarifede oranlar, 10.000 Rs. lik harcama için % 10 dan başlamakta ve 50.000 Rs. lik harcama için % 100 'e kadar yükselmekteydi (CUTT, 1969: 197).

E-KİŞİSEL HARCAMA VERGİSİNİN BEYANI

Kişisel harcama vergisi mükellefleri mali yıl içerisinde yapmış oldukları harcamaları mali yılı izleyen yıl içerisinde beyan etmek durumundadırlar. Hindistan' da mali yıl sonu 31 mart olarak tespit edilmiştir.

Mükellefler mali yılın bitimini izleyen haziran ayın sonuna kadar beyannamelerini doldurup vermek durumundadırlar. Mükellefler bildirim formları adı verilen ve gelir, harcama, tasarruf ve servetlerine ilişkin bilgilere ulaşılmasını sağlayacak bildirim formlarını doldurup ilgili kuruluşa vermekle yükümlüdürler. Tarhiyat harcama vergisi memurları tarafından yapılmaktadır. Bu memurlar tarhiyatı tamamladıktan sonra mükelleflerden vergilerini ödemelerini isterler. Vergi memurları, mükellefin beyanına dair herhangi bir kuşku taşıdıkları takdirde, 8 yıl içerisinde istedikleri zaman yeniden tarhiyat yapabilirler (BARNES, 1960 :433).

F- KİŞİSEL HARCAMA VERGİSİNİN ÖDENMESİ

Mükellefin yapmış olduğu toplam harcamalardan, istisna tutulan harcama kalemleri düşüldükten sonra geriye kalan harcamalar bunların yapıldıkları yıl içerisinde vergiye tabi tutulurlar.

Konut, mobilya, otomobil vb. dayanıklı tüketim malları veya düğün gibi sürekli olmayan harcamalar beş yıllık bir zamana yayılarak vergilendirilirler. Böyle bir uygulamaya gidilmesinin nedeni verginin artan oranlı olarak uygulanması nedeniyle ilgili yılda ortaya çıkabilecek ağır vergi yükünün önlenmesi ve böylece vergi uygulamasının daha adil bir uygulama haline getirilmek istenmesidir (GOODE, 1975:291).

III-HİNDİSTAN'DA KİŞİSEL HARCAMA VERGİSİ UYGULAMASININ BAŞARISIZLIK NEDENLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kişisel harcama vergisi uygulaması Hindistan'da kendisinden beklenen fonksiyonları gerçekleştirilememiş ve başarısızlığa uğramıştır. Verginin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı düşük düzeyde kalmış, bu oran % 0.91'i aşamamıştır (KELLEY, 1970:248). Kişisel harcama vergisinin uygulamasında istisna ve indirim tutarlarının çok yüksek tutulması verginin verimini düşürmüştür.

Vergi Kaldor'un tavsiye ettiği şekilden oldukça farklı uygulanmıştır. Vergi tarifesinin oranlarındaki farklılık buna örnek olarak verilebilir. Kaldor harcama vergisi ile birlikte uygulanacak olan gelir vergisinin en yüksek oranını % 45 olarak belirlemiştir(KALDOR, 1980:240) Aynı zamanda ona göre;harcama vergisi matrahının ilk dilimine uygulanacak oran % 25 olmalı ve indirim tutarı 10.000 Rs.i aşmamalıydı. Oysa uygulama bu öneriden daha farklı gerçekleştirilmiş, verginin ilk uygulamasında oranlar % 10 dan başlatılmış ve indirim tutarı 30.000 Rs. Olarak tespit edilmiştir. Gelir vergisinin en yüksek oranı ise % 45 yerine % 84 olarak kabul edilmiştir (AKMANSU, 1960: 59). Bütün bunların sonucunda mükellef sayısı ve vergi gelirleri önemli boyutlara ulaşamamıştır (KAY& KING, 1980:88).

Kişisel harcama vergisinin Hindistan'da etkin bir şekilde uygulanamamasının bir başka nedeni de, verginin uygulanmasında son derece önemli olan kapsamlı bildirim formlarının kendilerinden beklenen oto kontrol işlevini yerine getirmemesinden kaynaklanmıştır. Bu formlar mükellefin; gelir, servet ve harcamalarına ilişkin bilgileri ayrıntılı bir şekilde göstermesi ve böylece gelir vergisi ile doğrudan bağlantı kurularak kaçakçılığın önlenmesine yardımcı olması beklenen formlardır. Oysa bu bilgi formları yeterli ve ayrıntılı bilgileri içermekten çok uzak kalmışlar dolayısıyla hiç bir zaman kaçakçılığın önlenmesi açısından da yararlı olamamışlardır.

Hindistan'da mükellefin ödemesi gereken her türlü vergiye ilişkin bütün işlemler tek bir vergi memuruna verilmek suretiyle, bilginin tek bir elde toplanması amaçlanmıştır. Ancak bu dönemde dolaysız vergilere ilişkin tarh işlemleri yalnızca mükellefin beyanına dayandırılmamış, fakat aynı zamanda vergi memuruna da büyük sorumluluklar verilmiştir. Bu durum vergi memurlarının büyük bir zamanını almaya başlamış, dolayısıyla yapılan görevlerde de aksamalar ortaya çıkmıştır.

O dönem için vergi memurlarının ücret sistemlerinin tarhiyatta elde ettikleri gelire paralel olarak belirlendiği Hindistan'da vergi memurları diğer vergilere oranla

toplam vergi gelirleri içerisinde daha düşük bir paya sahip olan harcama vergisine gereken önemi vermemişler, bütün çabalarını gelir vergisine yöneltmişlerdir. Bu dönemde harcama vergisi, zaten ağır bir iş yükü altındaki memurların işini daha da artırmaktan öteye gitmemiştir (KELLEY, 1970: 250)

Hindistan'da harcama vergisinin başarısızlığa uğramasındaki diğer bir etken; vergi memurlarının bildirim formları üzerinde gereken denetimi yapabilmeleri için gereken yetkinin verilmemiş olmasıdır. Bir başka ifadeyle bu memurlar bildirim formlarının doğruluğundan sorumlu tutulmakla birlikte, denetim için gereken yetkiye sahip değillerdir. Vergi memurlarının kendilerine yapılan bildirimleri yeterli bulmamaları halinde, daha geniş bir araştırma yapmak istemeleri halinde, bu durum kişinin özel hayatına ve sırlarına bir müdahale olarak görülmüş ve vergi memurunun gereken denetimi yapmasını engellemiştir.

Kişisel harcama vergisinin uygulandığı dönemde Hindistan'da mükellefler arasında okuma- yazma oranının düşük olması, muhasebe kayıtlarının standartlara uygun olmaması ve düzensiz oluşu, vergi idaresinin, idaresi bu kadar zor bir vergiyi uygulayabilecek yeterli elemanlara sahip olmaması da vergi uygulamasının başarısızlığa uğramasındaki nedenler arasında sayılabilir.

SONUÇ:

Kişisel harcama vergisi; kişilerin ve ailelerin yapmış oldukları harcamaları artan oranlı bir şekilde vergilendiren dolaysız bir harcama vergisidir. Bu vergi yalnızca Hindistan ve Seylan'da uygulanmış, günümüze kadar başka hiçbir ülkede uygulanmamıştır.

Hindistan'da 1958-1966 yılları arasında bazı aralarla uygulanmaya konulan bu vergiden lüks tüketim harcamalarının kısılması ve vergi kaçakçılığının kontrol edilmesi açısından gelir ve net servet vergisi uygulamalarına yardımcı olması beklenmekle birlikte, bu vergi gerek mevzuat ve gerekse uygulamadan kaynaklanan sorunlar dolayısıyla başarılı olamamış ve toplam vergi gelirleri içerisindeki payı çok düşük kalmıştır.

Kişisel harcama vergisinin uygulanması oldukça gelişmiş bir vergi sistemine ihtiyaç göstermektedir. Oysa Hindistan'da uygulandığı dönemler göz önüne alındığında verginin verimli olmasının ve başarılı bir şekilde uygulanmasının mümkün olabileceğini düşünmek oldukça zordur. Nitekim kişisel harcama vergisinin yürürlüğe konulmadan önce alınması gereken önlemlerin hiç birisi alınmamış ve Kaldor'un tavsiyeleri göz önünde bulundurulmadan uygulamaya geçilmiştir. Zaten idaresi oldukça zor olan bu verginin, Hindistan'ın o günkü olumsuz mali ve sosyal koşullarında verimli bir şekilde uygulanmasını beklemekte pek mümkün değildir.

KAYNAKÇA

- AKMANSU, Mehmet(1960) "Harcama Vergisi Üzerine Düşünceler" İktisat ve Maliye Dergisi, Cilt VII, Sayı 1, 15 Nisan, 55-60.
- BARNES, William Sprague (Ed) (1960), Taxation in India, Harvard Law School World Tax Series, Little Brown Company, Boston.
- CHAKRAVARTY, Sukhamoy (1989),"Nicholas Kaldor on Indian Economic Problems", Cambridge Journal of Economics, (13), 1, March, 237-244.
- CUTT, James (1969) Taxation and Economic Development in India, Prager Special Studies in International Economics and Development, Frederick A. Prager Publisher Inc., New York.
- EIGNER, Richard M. (1959) "Indian Income, Wealth and Expenditure Taxes: Integration and Administration" National Tax Journal, Vol:XII, 151-162.
- GOODE, Richard,(1975) "Taxation of Savings and Consumption in Underdeveloped Countries", Readings on Taxation in Developing Countries, Third Edition, (Ed) Richard M. Bird & Oliver Oldman, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 273-293.
- KALDOR, Nicholas (1980) Essays on Economic Policy I, Holmes & Meier Publishers Inc.New York.
- KAY, J.A,M.A.KING (1980) The British Tax System, Second Edition, Oxford University Press, Oxford.
- KELLEY, Patrick L.(1970) "Is An Expenditure Tax Feasible" National Tax Journal, Vol: XXIII, No:3, September,237-253.
- KUMARJAIN, Anil(1974) "Tax Avoidance Through Hindu Undivided Family In India", Public Finance, Vol:XXIX, No:1, 121-129.